

โครงสร้างองค์กรและ อำนาจหน้าที่ของศาลทหาร STRUCTURE AND AUTHORITIES OF MILITARY COURTS

เสนีย์ พรหมวิวัฒน์¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่การศึกษาถึงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ อันประกอบไปด้วย (1) การวิเคราะห์เอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการทั้งเอกสารภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารในเชิงบรรยายและในเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์จากสภาพปัญหาในทางปฏิบัติ (2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสำคัญในระบบศาลทหาร (3) การประชุมระดมสมองผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับระบบศาลทหาร

จากการศึกษาวิจัยได้ข้อค้นพบแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหของการจัดโครงสร้างองค์กรของ ศาลทหารและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะในส่วนของการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร และ 2. ข้อเสนอแนะในส่วนของอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

คำสำคัญ: โครงสร้าง, อำนาจหน้าที่ และศาลทหาร

ABSTRACT

The purposes of this research are to (1) study the authorities of Thai military Court, mainly focus on concerns of Hierarchy, roles and function of the military Court, (2) study legal problems and other factors that affects the provisions concerning the military Court in terms of structure and responsibilities of the Court, and (3) seek suitable solutions to deal with the problems relating the structure, powers and duties of the military Court in order to re-design the structure of the organization for the effectiveness of the Court.

¹ พันโท ดร. หัวหน้าแผนกสารบรรณ กองกลาง กรมพระธรรมนูญ

In this research, the qualitative approaches through the documentary research were the main method to collect data, interviews, and a brainstorming. First methodology is document research, by researching the academic documents, domestic and foreign, includes document analysis within the practical problems context.

Secondly, interviews, by interviewing the academics, technicians and the persons concerned who are key players of the military Court system.

The last methodology of this research is the brainstorming conference consisted of all persons involved the military court system. The conference was held after the interviews to consider the issues of the military court and to examine the interviews information.

The research finds that the existing problems regarding the organization structure and the powers and duties of the Court can be dealt as follows:

1. The Structural organization of the Court recommendation.
2. The court powers and duties recommendations.

Keywords: structure, authorities and military courts

บทนำ

ปัจจุบันระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในการกำหนดให้มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างชัดเจน กระบวนการดำเนินคดีที่เป็นขั้นตอนและชัดเจนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สร้างความรู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติให้ถูกต้อง กระบวนการยุติธรรมมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการบริหารงานยุติธรรมไปสู่ลักษณะเอื้ออาทรสมานฉันท์และขยายโอกาสแก่ผู้เสียเปรียบในสังคม กระบวนการยุติธรรมมีระบบและมีอำนาจที่ชัดเจนในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนและสังคม กระบวนการยุติธรรมมีความพยายามในการพัฒนาระบบ รูปแบบ และมาตรฐานเพื่อให้มีความเป็นสากล ด้วยการมีระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ทำให้นานาอารยประเทศยอมรับ (สำนักงานกิจการยุติธรรม,

2546) นอกจาก ศาลยุติธรรมแล้ว ยังมีศาลประเภทอื่นด้วย หนึ่งในนั้นก็คือศาลทหาร โดยที่ทหารต้องมีทั้งขวัญและวินัยดีด้วย การเสื่อมเสียวินัยอาจเป็นโดยจงใจขัดขึ้นหลักเสียง หรืออาจเสื่อมเสียวินัยได้เมื่อมีความตั้งใจที่จะประกอบความผิด และตัดสินใจในทางที่ผิด ผลที่เกิดจากการเสื่อมเสียวินัยนี้เป็นที่น่าเสียดายยิ่ง ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่รักษาวินัยเพื่อปกครองบังคับบัญชาจึงไม่อาจที่จะละเว้นการลงโทษได้ โดยเหตุที่ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชามีระเบียบวินัย ผู้บังคับบัญชาจึงมีส่วนเข้าเกี่ยวข้องรับรู้ในการที่ทหารกระทำผิดและมีอำนาจลงโทษดังกล่าว จึงมีความจำเป็นจะต้องมีกระบวนการยุติธรรมทหารขึ้นไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากกระบวนการยุติธรรมฝ่ายพลเรือน (พลโทประดิษฐ์ สุนทรารชุน, มปป.)

ในเรื่องศาลทหารนี้ต่อมาได้มีพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) และพระ

ธรรมนูญศาลทหารเรือ ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ต่อมาได้ยกเลิกพระธรรมนูญศาลทหารบก ดังกล่าว แล้วใช้บังคับ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารบก พ.ศ. 2465 แทน ซึ่งในปี พ.ศ. 2477 ได้มีการยกเลิก พระธรรมนูญศาลทหารเรือ และพระราชบัญญัติ ธรรมนูญศาลทหารบก พ.ศ. 2465 และได้ตราพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477 ขึ้น มีความมุ่งหมายที่รวม พระธรรมนูญศาลทหารบก และพระธรรมนูญศาลทหารเรือ ซึ่งยังแยกกันอยู่ให้เป็นกฎหมายฉบับเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันราชอาณาจักร ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายหลักที่บัญญัติถึงการจัดตั้งศาลทหาร การกำหนดชั้นและอำนาจของศาลทหารทั้งในเวลาปกติ และเวลาไม่ปกติ นอกจากนี้ยังได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาของศาลทหารตลอดจนกำหนดสิทธิ และเจ้าหน้าที่ของทหาร ที่เกี่ยวกับการพิจารณาของศาลทหาร ซึ่งหลักการสำคัญที่เป็นแนวคิดในการร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารฉบับนี้ก็คือ ในขณะที่ประเทศไทยได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกิจการทหารใหม่ให้เหมาะสมกับการป้องกันประเทศ ทั้งในทางประสิทธิภาพและการขยายกำลังทหารเพิ่มขึ้นคดีอาญาที่ทหารไปกระทำ ความผิดมากขึ้นตามส่วนของจำนวนทหาร จึงต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารเสียใหม่เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของทหารเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็วตามความมุ่งหมายของทางราชการ อีกทั้งในขณะนั้นได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการพิจารณาความในศาลยุติธรรม บางประการ จึงเป็นการสมควรที่จะต้องปรับปรุงพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมของศาลยุติธรรม และโดยที่ในเวลาดังกล่าวพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2477 ได้ใช้มาเป็นเวลา กว่า 20 ปีแล้ว และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถึง 5 ครั้ง จึงเป็นการสมควรที่

จะรวบรวมและจัดทำขึ้นใหม่ (หลวงชำนาญอักษร, 2497)

ศาลทหารนั้นมีเจตนาไว้เพื่อพิจารณาพิพากษา ความผิดอาญาทหารหรือความผิดอื่นที่กฎหมายกำหนดซึ่งทหารได้กระทำความผิด และเหตุที่ต้องมีศาลทหาร ก็เนื่องจากการที่ทหารเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะถืออาวุธร้ายแรงได้โดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำความผิดของทหารบางอย่างนั้น ถือว่าเป็นความผิดที่สมควรจะได้รับโทษแตกต่างจากความผิดในรูปแบบเดียวกับที่กระทำโดยบุคคลพลเรือน เพราะเป็นการกระทำความผิดกระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ของทหารซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อราชการทหาร จึงต้องมีศาลทหารไว้พิจารณาพิพากษาคดีความผิด ของทหาร โดยเฉพาะ

ศาลแต่ละศาลตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยก็มีอำนาจพิจารณาคดีที่แตกต่างกันไป โดยแต่ละศาลเองก็ได้มีพัฒนาการเพื่อประโยชน์สูงสุดในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนเช่น ศาลยุติธรรมก็ได้ดำเนินการให้มีการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องหรือการนั่งพิจารณาคดีของ ผู้พิพากษาก็ต้องนั่งพิจารณาคดีโดยครบองค์คณะเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอย่างสูงสุด หรือเมื่อมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นการพิจารณาคดีในศาลปกครองก็จะใช้ระบบไต่สวนเพราะคดีปกครองเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยศาลมีบทบาทหาข้อเท็จจริงในพยานหลักฐานจากคู่ความและบุคคลภายนอก หรือแม้กระทั่งตัวขององค์กรเอง ศาลทุกศาลนั้นจะเป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับการปกครองหรือบังคับบัญชาของฝ่ายใดมีหน่วยงานธุรการเป็นของตนเอง ได้รับการจัดสรรงบประมาณโดยตรง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การปฏิบัติราชการของฝ่ายตุลาการเป็นไปด้วยความอิสระ แต่เดิมศาลยุติธรรมสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยกระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรของฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่ง วิชา มหาคุณ

(2536) เห็นว่า เช่นนี้แล้วทำให้อำนาจตุลาการอาจจะถูกแทรกแซงจากฝ่ายบริหารส่งผลกระทบต่อกระเทือน ต่อเสถียรภาพและความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการได้ โดยหากการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตุลาการโดยคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) นั้น มีการเล่นพรรคเล่นพวกหรือถือตามระบบอุปถัมภ์ มีการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารหรือผู้พิพากษาดูด้วยตนเองก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการได้ นอกจากนี้แล้ว วิชาหมาคณ ยังมีความเห็นอีกว่าโครงสร้างและการทำงานของศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็นสองงานคือ งานพิจารณาพิพากษาอรรถคดี และงานธุรการหรืองานบริหารศาลยุติธรรม โดยงานพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นงานหลักและเป็นหัวใจของงานศาลยุติธรรมเพราะเป็นงานของผู้พิพากษาโดยแท้จริง แต่กระแสนทางการเมืองและบริหารราชการแผ่นดินทำให้งานราชการธุรการหรืองานบริหารศาลยุติธรรมได้รับการยกย่องให้เป็นงานที่สำคัญกว่างานพิจารณาพิพากษาอรรถคดี และกฎหมายได้เปิดช่องให้ผู้พิพากษาสามารถโอนไปเป็นข้าราชการในระดับบริหารที่สำคัญ ๆ ของกระทรวงยุติธรรมได้โดยไม่จำกัดระยะเวลา และให้สามารถเลื่อนตำแหน่งหรือโยกย้ายได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตุลาการ (ก.ต.) เมื่อผู้พิพากษาที่โอนเป็นข้าราชการธุรการอยู่ในตำแหน่งบริหารเป็นเวลานานความรู้สึกในเกียรติศักดิ์หรือศักดิ์ศรีของผู้พิพากษาก็หมดไปความเป็นกลางและบริสุทธิ์ยุติธรรมซึ่งเป็นหัวใจของความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการก็สูญหายไป ผู้พิพากษาก็จะละเลยงานพิจารณาพิพากษาอรรถคดีแสวงหาผลประโยชน์และความเป็นใหญ่ อำนาจภายนอกก็สามารถเข้าแทรกแซงและใช้อิทธิพลได้โดยง่าย นอกจากนี้ ทวีประจวบลาภ (2539) ยังได้กล่าวว่า ในอดีตที่ผ่านมา บทบาทของคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ได้ถูกวิจารณ์ว่าการแต่งตั้งโยกย้ายผู้พิพากษาโดยเฉพาะ

ตำแหน่งสำคัญ ๆ ของศาลยุติธรรม มิได้ยึดระบบคุณธรรมตามหลักอาวุโส แต่มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าน่าจะมีการเล่นพรรคเล่นพวก หรือมีการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้

ตามที่กฎหมายได้กำหนดให้ศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม อีกทั้งยังได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหาร แต่ลักษณะการจัดส่วนราชการศาลทหารกลับเป็นส่วนราชการขึ้นตรงต่อกรมพระธรรมนูญ อันเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ศาลทหารจึงเป็นหน่วยงานที่อยู่ในลำดับที่สี่จากการบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จึงไม่น่าจะชอบด้วยเหตุผลลักษณะงานและคุณลักษณะของศาลทหารซึ่งใช้อำนาจตุลาการ (พลเอกชูชาติ สุขสงวน, 2545) นอกจากนี้แล้วศาลทหารก็มียศการบริหารจัดการบุคลากรเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ซึ่งเรียกว่าคณะกรรมการตุลาการทหาร โดยเรียกย่อว่า “กตท.” โดย กตท. นี้จะมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการบรรจุ การแต่งตั้ง การให้พ้นจากตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญ การเลื่อนขั้นเงินเดือนเกินกว่า ๑ ขั้น การงดบำเหน็จ และการให้ ตุลาการ ตุลาการพระธรรมนูญ ออกจากราชการเนื่องจากการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่ตุลาการ หรือตุลาการพระธรรมนูญ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า ในคณะกรรมการตุลาการทหารยังไม่มีที่เปิดกว้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมาจากบุคคลพลเรือนภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการด้วย อีกทั้งคณะกรรมการยังคงเป็นรูปแบบของการบังคับบัญชาของทหารอันอาจทำให้ กตท. ไม่สามารถประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของตุลาการทหารได้อย่างแน่ชัด

สำหรับสภาพปัญหาในด้านบุคลากรของศาลทหารแล้วนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติ

ของตุลาการศาลทหารเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมและตุลาการในศาลปกครองแล้วก็พบว่าตุลาการของศาลทหารนั้นมีความสมบัตินั้นไม่เหมือนกับผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมและตุลาการในศาลปกครองทั้ง ๆ ที่ตุลาการศาลทหารก็ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีภายใต้พระบรมราชโองการเช่นกัน ซึ่งรวมถึงปัญหาของการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการศาลทหารด้วย โดยการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการศาลทหารนั้นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของการเข้าสู่ตำแหน่งไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน มีแต่เพียงการกำหนดถึงคุณสมบัติไว้เท่านั้น ในปัญหานี้เกี่ยวเนื่องไปถึงก่อให้เกิดแรงจูงใจต่อการปฏิบัติราชการของผู้ที่เป็นตุลาการศาลทหารเนื่องจาก ตุลาการศาลทหารรับเงินเดือนตามบัญชีของข้าราชการทหารดั่งเช่นข้าราชการทหารทั่วไปและได้รับเงินประจำตำแหน่งเพิ่มตามพระราชกฤษฎีกาการได้เงินประจำตำแหน่งของข้าราชการและผู้ดำรงตำแหน่งบริหารซึ่งไม่ใช่ข้าราชการ พ.ศ. 2538 มาตรา 26 ซึ่งเมื่อเทียบอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งกับผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมหรือตุลาการศาลปกครองแล้วจะพบว่าค่าตอบแทนของตุลาการศาลทหารนั้นน้อยกว่ามาก อันเป็นที่มาทำให้เกิดปัญหาสมองไหลไปสู่องค์กรวิชาชีพกฎหมายประเภทอื่น

นอกจากคดีอาญาทหารที่ศาลทหารจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาแล้วกฎหมายยังกำหนดให้ศาลทหาร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภทอื่นด้วย ซึ่งก็คือคดีที่มีโทษทางอาญาที่ทหารได้กระทำความผิด (พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498, มาตรา 13) แต่ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติ แห่งมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองก็ไม่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารด้วย เช่นนี้แล้ว ทหารซึ่งเป็นข้าราชการประเภทหนึ่ง

ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะสามารถใช้อำนาจฟ้องคดีเกี่ยวกับวินัยทหารได้

ตามที่กล่าวมาแล้ว ตั้งแต่ศาลทหารได้มีการจัดตั้งขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยตลอดมาแต่ในสภาพสังคมปัจจุบันดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กระบวนการยุติธรรมได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ศาลทหารนั้นก็เป็นองค์กรหนึ่งในบรรดาศาลที่มีอยู่ หากแต่ยังมิได้มีการปฏิรูป หรือพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ดังเช่น ศาลยุติธรรมหรือศาลอื่น ๆ เมื่อศาลยุติธรรมและศาลอื่น ๆ ได้มีการปฏิรูปทั้งโครงสร้างและบทบาทภารกิจ ศาลทหารก็ควรที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการปฏิรูปดังกล่าวด้วย

การศึกษาเรื่องการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่อันส่งผลต่อประสิทธิภาพของศาลทหารไทยนี้ค้นคว้าวิจัยเพื่อทำให้รู้ความจริงว่าการจัดองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารทั้งของไทยและของต่างประเทศนั้นมีลักษณะของการจัดองค์กรในรูปแบบใด รวมถึงอำนาจหน้าที่ของศาลทหารดังกล่าวด้วย นอกจากนั้นโครงสร้างองค์กร บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารไทยในปัจจุบันมีประสิทธิภาพอย่างไรในการอำนวยความยุติธรรม

เช่นนี้แล้วการศึกษารวบรวมให้รู้เชิงแจ้งประจักษ์ในเรื่องการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่อันส่งผลต่อประสิทธิภาพของศาลทหารไทย จึงเป็นเรื่องสำคัญของศาลทหาร ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการอันเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตย และเพื่อเป็นการค้นหาคำตอบใหม่ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการปฏิรูปการจัดองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารให้สอดคล้องกับกาลเวลาและสภาพการณ์ของบ้านเมืองในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหารไทยในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารที่เหมาะสม โดยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับศาลทหารในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ โดยจะได้ศึกษาวิจัยถึงสภาพปัญหาทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

2. ศึกษาถึงประสิทธิผลของศาลทหารในการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศาลทหาร ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีของการปฏิรูปองค์กรต่าง ๆ ในระบบศาลและกระบวนการยุติธรรมทั้งของไทยและของต่างประเทศ

3. การศึกษาจะครอบคลุมในกรอบ ด้านกฎหมาย กรอบด้านบุคลากร และกรอบการบังคับใช้กฎหมาย โดยศึกษาการจัดโครงสร้างองค์กร และอำนาจหน้าที่ภายใต้สามกรอบดังกล่าว

ประโยชน์ที่คาดหวังจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหารไทยในปัจจุบัน

2. ทำให้ทราบอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

3. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารที่มีอยู่ และเป็นอยู่จริงในปัจจุบัน ทำให้ได้ “ข้อค้นพบ” ในแนวทางการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับการจัดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร ตลอดจนทำให้ได้กระบวนการทัศน์ที่เหมาะสมของโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

4. ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบยุติธรรมทหาร อันประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติธรรม หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ทฤษฎีการบริการสาธารณะ แนวคิดในการปกครองบังคับบัญชาทหาร แนวคิดการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Power) และทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่

นอกจากนี้ได้ศึกษาถึง ระบบของศาลทหาร แนวคิดในการจัดตั้งศาลทหารของทั้งศาลทหารในต่างประเทศและศาลทหารของประเทศไทย โดยได้ศึกษาค้นคว้าลงไปในเรื่องละเอียดของระบบโครงสร้างการจัดองค์กรและอำนาจหน้าที่ของทั้งศาลทหารไทยและศาลทหารของต่างประเทศ อีกทั้งได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากร อันประกอบไปด้วย การเข้าสู่ตำแหน่งของผู้พิพากษาหรือตุลาการของศาลต่าง ๆ ในประเทศไทย และองค์กรซึ่งทำหน้าที่บริหารงานบุคลากรของศาลต่าง ๆ ด้วย ซึ่งในการทบทวนวรรณกรรมนี้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการวิจัยคือพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบยุติธรรมทหาร โดยทำการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา และบทความเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าว นอกจากนี้ได้ทำการศึกษากระบวนศาลต่าง ๆ ของไทย

ในปัจจุบัน และทำการศึกษาระบบศาลทหารไทย รวมทั้งแนวคิดในการจัดตั้งศาลทหารของไทยและต่างประเทศ โดยทำการเปรียบเทียบระบบของศาลทหารต่างประเทศกับศาลทหารของไทยด้วย ซึ่งในการนี้รวมไปถึงการบริหารงานบุคลากรของศาลทหารด้วย ในการศึกษาครั้งนั้น นอกจากจะทำการศึกษเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้ทำการศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาลทหาร อันมีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างของศาลทหารและกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร รวมไปถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 แนวทางการศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎี

1.1.1 แนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย และการจัดองค์กร ประกอบไปด้วยทฤษฎีบริการสาธารณะ แนวคิดการแบ่งแยกอำนาจ และทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่

1.1.2 แนวคิดในการปกครองบังคับบัญชาทหาร ประกอบไปด้วย หลักการบังคับบัญชาทางทหาร หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา และหลักการรวมอำนาจกำลังรบ

1.2 แนวทางการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมาย

ในการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารไทยกับศาลทหารของต่างประเทศ ตลอดจนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการจัดองค์กร อำนาจหน้าที่ และการบริหารงานบุคลากรของศาลต่าง ๆ ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับศาลทหารด้วย

การศึกษบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วยพระราชบัญญัติธรรมนูญ

ศาลทหาร พ.ศ. 2498, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542, พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2551, ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 Uniform Code of Military Justice : UCMJ (ประมวลยุติธรรมทหารของประเทศสหรัฐอเมริกา) และ Manual for Court-Martial United States : MCM (คู่มือศาลทหารของประเทศสหรัฐอเมริกา), The Defence Force Discipline Act 1982:DFA (กฎหมายว่าด้วยวินัยของกองของกองทัพประเทศออสเตรเลีย), Armed Force Act 1996 (พระราชบัญญัติกองทัพของประเทศอังกฤษ), Code de Justice Militaire (ประมวลยุติธรรมทหารของประเทศฝรั่งเศส) โดยทำการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาใช้ในการเปรียบเทียบการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลทหารไทยกับ ศาลทหารต่างประเทศ

2. การสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลผู้ที่มีประสบการณ์ต่อระบบศาลทหารตอบคำถามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ บุคคล รายชื่อดังนี้

1. พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์
2. พลโท จุล อติเรก
3. พลเอก สายัณห์ อรรถเกษม
4. นายสุประดิษฐ์ หุตะสิงห์
5. นายธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์
6. ร้อยตำรวจเอก บุลชัย สุนธมัต
7. นายสมหมาย ภูทรัพย์

การดำเนินการวิจัยในส่วนนี้ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบ เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาที่มีอยู่ และเป็นอยู่จริงในการจัด

โครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร โดยได้ทำการ แบ่งโครงสร้างของคำถามเป็นสามกรอบ ตามกรอบแนวความคิด (กรอบการศึกษาวิเคราะห์) ที่วางไว้คือ

กรอบกฎหมาย โดยข้อค้นพบจากคำถาม กรอบกฎหมายนี้กลุ่มของคำถามจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในประการแรกเพื่อศึกษาถึงการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร ประการที่สองเพื่อศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร และประการที่สามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

กรอบการบริหารงานบุคลากร โดยข้อค้นพบจากคำถามในกลุ่มนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในประการแรกและประการที่สามเพื่อศึกษาถึงการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร และเพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร

กรอบการบังคับใช้กฎหมาย โดยข้อค้นพบจากคำถามในกลุ่มนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในประการที่สองและประการที่สามเพื่อศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลทหารและเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

โดยได้ทำการส่งแบบคำถามให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อยสองสัปดาห์ก่อนทำการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีเวลาในการเตรียมตัวล่วงหน้า ซึ่งจะได้ทำการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

กรอบกฎหมาย

คำถามที่ 1 การที่ศาลทหารเป็นหนึ่งในองค์กร ที่ใช้อำนาจตุลาการ ท่านมีความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับศาลทหารอย่างไร

คำถามที่ 2 หากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลทหาร และถ้อยคำในรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า “ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหารและคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับถ้อยคำดังกล่าวอย่างไร เพราะเหตุใด

คำถามที่ 3 บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงการจัดโครงสร้างองค์กร อำนาจ เขตอำนาจ องค์คณะตุลาการ การแต่งตั้งตุลาการของศาลทหาร อีกทั้งกำหนดถึงวิธีพิจารณาความอาญาทหารไว้ด้วย ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวอย่างไร

คำถามที่ 4 อนุสนธิจากคำถามข้อ 3 ท่านเห็นว่า มี “สภาพปัญหา” เกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าวข้างต้นอย่างไร โดยแยกเป็น 4.1 ปัญหาข้อกฎหมาย 4.2 ปัญหาข้อเท็จจริง 4.3 ปัญหาและ/หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

กรอบการบริหารงานบุคลากร

คำถามที่ 1 ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 กำหนดให้มี คณะ กรรมการตุลาการทหารขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการบรรจุ การแต่งตั้งตุลาการพระธรรมนูญ การให้ตุลาการพระธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนชั้นเงินเดือนเกินกว่าหนึ่ง ขั้น การงดบำเหน็จ และการให้ตุลาการพระธรรมนูญ ออกจากราชการเนื่องจากกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่ตุลาการหรือตุลาการพระธรรมนูญ ท่านเห็นว่าอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการทหารดังนี้ มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร หรือท่าน มีข้อเสนอแนะ/ข้อเสนอแนะอย่างไร

คำถามที่ 2 ท่านมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรกับแนวคิดที่จะใช้ระบบเปิด โดยให้มีผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตุลาการทหาร และควรมีผู้ใดเป็นประธานคณะกรรมการตุลาการทหาร

คำถามที่ 3 ในการเข้าสู่ตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญ และการบริหารจัดการบุคลากร (การปรับย้าย) ตุลาการพระธรรมนูญ หากมีหลักเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาการเข้าสู่ตำแหน่ง หรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาบริหารจัดการบุคลากรที่ชัดเจน เช่น การกำหนดประสบการณ์พื้นฐานในการปฏิบัติราชการก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง รวมทั้งการทดสอบความรู้เพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง หรือเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการบุคลากร ท่านมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะกับแนวคิดนี้อย่างไร

คำถามที่ 4 อนุสนธิจากคำถามข้อ 9 ท่านเห็นว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่จะควรจะต้องกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิเนติบัณฑิตไทยหรือนิติศาสตรมหาบัณฑิต ดังเช่นผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมหรือตุลาการศาลปกครองในศาลปกครอง อันจะเกี่ยวข้องไปถึงความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพของสถาบันศาลทหาร รวมทั้งคำตอบแทนที่ตุลาการพระธรรมนูญควรจะได้รับ

คำถามที่ 5 การจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร (หมายความว่าถึงศาลทหารสูงสุด ศาลทหารกลาง และศาลทหารชั้นต้น) ในปัจจุบันนั้นท่านว่ามีความเหมาะสมต่อลักษณะงานที่ใช้อำนาจตุลาการหรือไม่อย่างไร หากท่านเห็นว่าการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหารในปัจจุบันไม่เหมาะสมต่อลักษณะงานที่ใช้อำนาจตุลาการแล้ว ท่านเห็นว่าศาลทหารควรจะมีการจัดโครงสร้างองค์กรในลักษณะใด

กรอบการบังคับใช้กฎหมาย

คำถามที่ 1 ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 กำหนดให้ศาล

ทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษ ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหาร หรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด เช่นนี้แล้วท่านมีความเห็นในภาพรวมของอำนาจศาลทหารอย่างไร [ศาลทหารสหรัฐอเมริกา มีอำนาจคล้ายคลึงกับศาลทหารไทย: Rule for Courts-Martial มาตรา 201 ประกอบกรณี Solorio v. United States, 483 U.S. 435(1987)]

คำถามที่ 2 ท่านเห็นว่า อำนาจของศาลทหาร ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในปัจจุบันมี “สภาพปัญหา” อย่างไรโดยแยกเป็น 2.1 ปัญหาข้อเท็จจริง 2.2 ปัญหาข้อกฎหมาย 2.3 ปัญหา และ/หรือข้อเสนอนะอื่น

คำถามที่ 3 อนุสนธิจากคำถามข้อ 1 เมื่อศาลทหารมีอำนาจพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหาร หรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด และตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 กำหนดว่าการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองอันเป็นเหตุให้คดีเกี่ยวกับวินัยทหารไม่สามารถขึ้นสู่ศาลทหารหรือศาลปกครองได้ หากแต่ต้องไปยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรม เนื่องจากศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง ท่านมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะที่จะให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับวินัยทหารเป็นไปตามหลักนิติธรรมอย่างไร

คำถามที่ 4 อนุสนธิจากคำถามข้อ 3 มีผู้เสนอแนวความคิดว่า เพื่อให้คดีเกี่ยวกับวินัยทหารไม่ถูก ผลักให้ไปอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม จึงเสนอแนวทางแก้ไขว่า

4.1 แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของศาลทหาร ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหารด้วย (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 13 พระราชบัญญัติ

ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498) ท่านเห็นด้วยกับแนวทางแก้ไข นี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

4.2 แก้ไขพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยตัด มาตรา 9 วรรค 2 (1) ที่กำหนดว่าการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง ออก เพื่อให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหาร ท่านเห็นด้วยกับแนวทางแก้ไขนี้หรือไม่ เพราะ เหตุใด

คำถามที่ 5 ถ้าหากศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหารแล้ว

5.1 มีแนวคิดว่าจะให้ผู้ฟ้องคดีมีอำนาจฟ้องคดีวินัยทหารต่อศาลทหารชั้นต้นและมีการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ ฎีกาตามลำดับชั้นดังศาลทหารในเวลาปกติท่านมีความเห็นต่อแนวคิดนี้อย่างไร หรือจะมีข้อเสนอแนะประการใด

5.2 หรือมีแนวคิดว่าจะควรที่จะมีการตั้งแผนก คดีวินัยทหารขึ้นในศาลทหารสูงสุด และให้อำนาจผู้ฟ้องคดีดังกล่าว ฟ้องคดีวินัยทหาร โดยตรงยังแผนกคดีวินัยทหารในศาลทหารสูงสุดเลย ท่านมีความเห็นต่อแนวคิดนี้อย่างไร หรือท่านจะมีข้อเสนอแนะประการใด

คำถามที่ 6 ถ้าศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยทหารแล้ว ท่านเห็นว่าศาลทหารควรจะมีขอบอำนาจในการเสนอพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับวินัยเพียงใด เพื่อมิให้เป็นการก้าวล่วงการใช้อำนาจปกครองบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาทหาร

3. การประชุมระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสำคัญกับระบบศาลทหารร่วมประชุมทางวิชาการเพื่อพิจารณาสภาพปัญหาและตรวจสอบข้อค้นพบ

การวิจัยในการประชุมระดมสมองเป็นวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพอีกวิธีการหนึ่ง

ที่มีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัว ซึ่งปัญหาการวิจัยในหลายเรื่องหลายประเด็น ไม่สามารถทำได้โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เพราะคุณสมบัติพิเศษของปัญหาหรือเรื่องที่ศึกษาและประชากรที่เป็นเป้าหมายของข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้บริหารระดับสูงหรือผู้ที่มีความรอบรู้หรือมีข้อมูลลึก ๆ ในเรื่องของผู้วิจัยทำการศึกษา (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรณีการ สุขเกษม, 2547, 165) การประชุมระดมสมองถือเป็นเทคนิคที่ใช้กับกลุ่ม (group technique) ไม่ใช่ใช้กับคนเพียงคนเดียว โดยการระดมสมองหมายถึงการแสวงหาความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด การประชุมระดมสมองนั้นอาจแบ่งได้ออกเป็นหลายประเภท อันได้แก่ประเภทแรก การประชุมระดมสมองผู้เชี่ยวชาญ (brainstorming) ประเภทที่สองการสัมมนาเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ (creativity workshops) ประเภทที่สามการสนทนาเฉพาะกลุ่ม (focus group) และประเภทสุดท้ายคือการประชุมกลุ่มเล็ก (mini groups) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกวิธีการประชุมระดมสมองผู้เชี่ยวชาญ (brainstorming) มาใช้เป็นวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมระดมสมองเมื่อผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบหรือข้อสรุปต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์แล้วจึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการศาลทหารทั้งที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงสร้างองค์กรและที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลทหารมาร่วมประชุมทางวิชาการเพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. พลเอก ปิยะพล วัฒนกุล
2. พลเอก ชัยรัตน์ ชีระพันธุ์
3. พลโท ศานิต สร้างสมวงษ์
4. พลโท รัตนพันธุ์ โรจนะภิรมย์
5. พลตรี จิระ โกมุตพงศ์

6. พลตรี สถาพร เกียรติภิญโญ
7. พลตรี สุนทร พุกชาญคำ
8. พันเอก วรศักดิ์ อารีเปี่ยม
9. นาวาเอก กฤษฏา เจริญพานิช
10. พันเอก กฤษณะ บวรรัตนารักษ์
11. พันเอก ฮานินทร์ ทนทุสสวัสดิ์
12. นายกฤษณ์เทพ ทองสิน
13. นายอภิรัตน์ โกสุมา
14. นายโชคชัย รัตกิงนาก
15. นายวิภาส จารุพงษ์

ซึ่งประเด็นในการประชุมระดมสมองนี้จะนำมาจากคำถามและคำตอบที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ในส่วนของการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหารซึ่งพิจารณาจากกรอบคำถามจากการสัมภาษณ์ทั้งสามกรอบคือ

กรอบกฎหมาย โดยข้อค้นพบจากคำถามกรอบกฎหมายนี้กลุ่มของคำถามจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในประการแรกเพื่อศึกษาถึงการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร ประการที่สองเพื่อศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร และประการที่สามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

กรอบการบริหารงานบุคลากร โดยข้อค้นพบจากคำถามในกลุ่มนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในประการแรกและประการที่สามเพื่อศึกษาถึงการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร

กรอบการบังคับใช้กฎหมาย โดยข้อค้นพบจากคำถามในกลุ่มนี้จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในประการที่สองและประการที่สามเพื่อศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

ข้อค้นพบ

ในการนำเสนอผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยเอกสารเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์ และผลการวิเคราะห์จากการประชุมระดมสมองนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. บทสรุปจากข้อค้นพบในส่วนของการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร

1.1 บทสรุปในเรื่องความเป็นอิสระของศาลทหาร ศาลทหารเป็นศาลหนึ่งของประเทศ จำเป็นต้องมีประมุขของศาลทหาร เพื่อความเป็นสากล เช่นเดียวกับ ประธานศาลฎีกา และประธานศาลปกครองสูงสุด และในหน้าที่ของการพิจารณาพิพากษาคดีต้องมีความเป็นอิสระ ปลอดจากการบังคับบัญชามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงต้องกำหนดให้ศาลทหารเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม โดยแยกออกจากกรมพระธรรมนูญ อีกทั้งต้องมีหน่วยงานธุรการของศาลซึ่งเป็นหน่วยงานดำเนินงานด้านบริหาร

1.2 บทสรุปในเรื่องคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการบุคลากรตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 คณะกรรมการตุลาการศาลทหาร หรือ กตท. เป็นผู้ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่ตุลาการในเรื่องความมั่นคงในการทำงาน โดยโครงสร้างของ กตท. ถูกมองว่าประกอบด้วยผู้บังคับบัญชา ซึ่งทำให้อาจถูกครอบงำในรูปแบบ จึงไม่มีความเป็นอิสระ นอกจากนั้น กตท. ยังเป็นคณะกรรมการในระบบปิด ไม่เปิดโอกาสให้คนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม จากสภาพดังกล่าวจึงสมควรกำหนดองค์ประกอบของ กตท. เสียใหม่ เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบจากสาธารณชนได้ ในกรณีนี้จึงควรเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการตุลาการทหารไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับองค์กรที่ทำหน้าที่ใน

การบริหารจัดการบุคลากรของศาลทหารควรที่จะนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของระบบศาลทหารมิใช่บัญญัติไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นอนุบัญญัติดังเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วเพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่และกำหนดกรอบแห่งอำนาจของ กตท. ควรต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของ กตท.ไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร ฯ ด้วย

1.3 บทสรุปในเรื่องการเข้าสู่องค์กรของบุคลากรรวมถึงคุณสมบัติและพื้นความรู้ของบุคลากรตุลาการพระธรรมนูญแม้จะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ในศาลทหารได้ เนื่องจากความรู้ในระดับปริญญานิติศาสตร์และนิติบัณฑิตไม่มีการเรียนการสอนทางวิทยาการตุลาการพระธรรมนูญจำเป็นต้องมีการศึกษาอบรม รวมทั้งต้องมีการคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาอบรมด้วย

2. บทสรุปจากข้อค้นพบในส่วนของอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

2.1 บทสรุปในเรื่องกระบวนการวิธีพิจารณาความที่เหมาะสมสำหรับอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

2.1.1 ควรกำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งมิใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารสามารถฟ้องคดีต่อศาลทหารได้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทหารเป็นระบบที่อำนวยความสะดวกความต้องการของประชาชนให้มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เสียหายในคดีที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทหารได้

2.1.2 ระยะเวลาที่กำหนดไว้ให้อุทธรณ์หรือฎีกาในศาลทหารเพียง 15 วันนั้น ในทางปฏิบัติโจทก์จำเลยไม่สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ทันภายในกำหนด จึงต้องขอขยายระยะเวลาต่อศาลทหารอยู่เสมอ ๆ จึงควรแก้ไขระยะเวลาเป็น 1 เดือน ซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกับศาลยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.1.3 จำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะมีทนายความให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และอยู่แตกต่างในห้องพิจารณาได้ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลย ดังนั้นตามบทบัญญัติเดิมที่ไม่ให้จำเลยมีทนายในศาลอาญาศึกหรือ ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ย่อมเป็นการขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยอย่างชัดเจน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นศาลทหารใดก็ตาม จำเลยควรที่จะได้รับสิทธิให้มีทนายความแตกต่างได้ทุกคดีและทุกศาล

2.1.4 เพื่อมิให้เกิดความลักลั่นกันระหว่างการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมและในศาลทหาร ในกรณี การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่ทางพิจารณาแตกต่างไปจากฟ้องในข้อสาระสำคัญที่มีให้ถือว่าเป็นข้อสาระสำคัญควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 60 ให้เป็นมาตรฐานเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.1.5 เพื่อให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทหารและกระบวนการยุติธรรมพลเรือนในเรื่องการตั้งทนายความความเป็นมาตรฐานเดียวกันควรแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ให้เสมอเหมือนกับบทบัญญัติมาตรา 173 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.2 บทสรุปในเรื่องอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีประเภทอื่นนอกจากคดีที่มีโทษทางอาญา ในการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองทำให้ผู้ที่ได้รับคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหารขาดที่พึ่งสุดท้ายทั้งนี้ในเรื่องของวินัยทหาร ก็คงมีเพียงบุคลากรทหารด้วยกันเองเท่านั้นที่เข้าใจในระบวินัยทหารจึงจำเป็นต้องบัญญัติให้ศาลทหารมีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองดังกล่าว นอกเหนือจากอำนาจพิจารณา

พิพากษาคดีอาญาที่มีอยู่เดิม และเนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองทหารเป็นการตรวจสอบความชอบของคำสั่งทางปกครองของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร ดังนั้น การใช้ระบบศาลชั้นเดียวพิจารณาพิพากษาคดี ก็เป็นการเพียงพอแล้ว และการกำหนดให้ศาลทหารสูงสุดมีอำนาจ ก็เนื่องจากศาลทหารสูงสุด มีตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการที่มีประสบการณ์การทำงานมายาวนาน มีความรู้ จึงควรเพิ่มเติมบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาคดี นอกจากนี้ควรจะต้องมีการกำหนดวิธีพิจารณาคดีปกครองทหารในศาลทหารไว้ให้ชัดเจนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในส่วนของการจัดโครงสร้างองค์กรของศาลทหาร

1. กำหนดให้ศาลทหารเป็นส่วนราชการในการกำกับดูแลของกระทรวงกลาโหม โดยแยกออกจากกรมพระธรรมนูญ อีกทั้งต้องมีหน่วยงานธุรการของศาลซึ่งเป็นหน่วยงานดำเนินงานด้านบริหาร ซึ่งในกรณีของหน่วยงานธุรการของศาลทหารนี้ควรให้ตั้งสำนักงานศาลทหารขึ้นในกรมพระธรรมนูญ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการทั้งปวงของศาลทหาร และสำหรับระเบียบราชการศาลทหารถือว่าเป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีไม่สมควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจหน้าที่ในการวางระเบียบราชการศาลทหารควรกำหนดให้ประธานศาลทหารสูงสุดซึ่งเป็นประมุขของศาลทหาร และมีความชำนาญงานที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นผู้วางระเบียบราชการศาลทหาร และเพื่อความรอบคอบในการออกระเบียบควรกำหนดให้ผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลทหารสูงสุดด้วย แต่สำหรับระเบียบราชการอัยการทหารแล้วให้อยู่ในอำนาจของเจ้ากรม

พระธรรมนูญที่จะวางระเบียบราชการอัยการทหารก็น่าที่จะเหมาะสม

2. ควรกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการทหารเสียใหม่เพื่อความโปร่งใส และตรวจสอบจากสาธารณชนได้ โดยกำหนดให้เป็นระบบเปิดที่มีการเปิดกว้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมาจากบุคคลพลเรือนภายนอกคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลปกครองคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนที่เป็นนิติบุคคลซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตุลาการทหารได้ เหตุที่ควรเป็นระบบเปิดเนื่องจากในการบริหารจัดการบุคลากรของศาลทหาร ในปัจจุบันคณะกรรมการตุลาการทหารจะเป็นบุคคลที่เป็นทหารหรือเคยเป็นทหารมาแล้วทั้งสิ้น หากมีคณะกรรมการที่เป็นบุคคลพลเรือนภายนอกที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมในศาลอื่น ๆ รวมทั้งคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถในทางวิชาการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตุลาการทหารด้วยแล้ว ก็สามารถที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในศาลอื่น ๆ เช่น ศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองมาเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการบุคลากรของศาลทหาร อีกทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัยซึ่งมีความสามารถทางด้านวิชาการมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรได้ด้วย อีกทั้งบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ก็สามารถเผยแพร่ลักษณะวิธีการหรือแนวคิดต่าง ๆ ของศาลทหารให้สังคมภายนอกได้ทราบและเข้าใจ รวมทั้งเพื่อให้มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกด้วย

3. ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการพระธรรมนูญที่แน่ชัด มีการคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าดำรงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญ และหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาอบรมหลักสูตรตุลาการพระธรรมนูญ

ข้อเสนอแนะในส่วนของอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร

1. ควรกำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งมิใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลทหารในเวลาปกติหรือศาลทหารในเวลาไม่ปกติได้ แต่สำหรับศาลอาญาศึกษาหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกษา ยังต้องคงไว้ซึ่งหลักการเดิมเนื่องจากเป็นศาลที่อยู่ในยุทธบริเวณ อำนาจฟ้องคดีจึงควรถูกจำกัดให้เป็นของอัยการทหารเท่านั้น

2. ควรแก้ไขระยะเวลาในการอุทธรณ์หรือฎีกาของโจทก์และจำเลยในศาลทหารเป็นหนึ่งเดือนเพื่อเป็นการรองรับสิทธิของคู่ความในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งเพื่อความบูรณาการระหว่างระบบยุติธรรมทหารและระบบยุติธรรมพลเรือน และควรกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกษานั้นสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลทหารกลางได้ และกำหนดว่าเมื่อศาลทหารกลางได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วให้เป็น อันที่ สุด

3. ควรกำหนดให้ในศาลทหารใดก็ตาม จำเลยย่อมมีสิทธิมีทนายความแตกต่างกันได้ทุกคดีและทุกศาล

4. ควรกำหนดให้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาของศาลทหารในกรณีทางพิจารณาแตกต่างจากทางฟ้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5. ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการตั้งทนายความให้จำเลยในศาลทหารให้สอดคล้องกับ

หลักเกณฑ์การตั้งทนายให้จำเลยในศาลพลเรือนโดยให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6. ควรมีการกำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง นอกเหนือจากอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษทางอาญาที่มีอยู่เดิม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้พบว่าในระบบของศาลทหารปัจจุบันจะมีตุลาการสองประเภทคือตุลาการพระธรรมนูญที่เป็นผู้สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์และอีกประเภทหนึ่งคือตุลาการทหารซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาทหารร่วมกันเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้นควรที่จะมีการวิจัยว่าสมควรที่จะมีการนำเอาระบบ Military Jury มาใช้ในระบบกระบวนการพิจารณาความของศาลทหารไทยหรือไม่ โดยกำหนดให้กลุ่มบุคคลที่จะเป็น Military Jury นั้นจะเป็นผู้บังคับบัญชาทหารทำหน้าที่ในการพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนตุลาการพระธรรมนูญนั้นจะเป็นผู้พิจารณาในปัญหาข้อกฎหมาย

2. การวิจัยครั้งนี้พบว่าในระบบศาลทหารไทยเป็นกระบวนการยุติธรรมทหารแบบสมบูรณ์ (Absolute Military Justice) โดยมีศาลสูงในระบบของศาลทหารเอง ดังนั้นควรที่จะมีการวิจัยว่าในระบบดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กรมพระธรรมนูญ. (2545). ระบบศาลทหารต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ.

ชูชาติ สุขสงวน, พลเอก. (2545). การปฏิรูประบบราชการกับศาลทหาร. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, สถาบันพระปกเกล้า.

ทวี ประจวบลาภ. (2539). โครงสร้างคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ความเป็นอิสระและการควบคุมตรวจสอบในการพิจารณาพิพากษาคดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประดิษฐ์ สุนทราราม, พลโท. มปป. กระบวนการยุติธรรมทหาร. มปป.

วิชา มหาคุณ. (2536). ศาลยุติธรรมและการพิพากษาคดี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ชูชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ : การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคต. กรุงเทพมหานคร : หจก. สามลดา

กฎหมาย

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2465

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2477

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พระราชบัญญัติบังคับการให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึกลงวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2492

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551

Armed Force Act 1996 from <http://www.opsi.gov.uk/acts/act1996/1990046.htm>

Code de Justice Militaire from <http://legifrance.gouv.fr/WAspad/VisuArticleCode>;

Defense Force Discipline Act 1982 from <http://www.comlaw.gov.au/comonlaw/legislation>

The Court Martial (Appeals) Act 1968 from <http://www.opsi.gov.uk/acts>

The Defense Force Discipline Act 1982 Uniform Code of Military Justice : UCMJ from

http://www.military-network.com/main_ucmj/